

POSTANOWIENIE

28 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 28 października 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S. K.

przeciwko F. w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej F. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 11 października 2023 r., I ACa 1283/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od F. w W. na rzecz S. K. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 kwietnia 2022 r., II C 1370/21 Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od spadkobiercy testamentowego (fundacji) na rzecz wydziedziczonego syna spadkodawcy 250 682 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 14 października 2020 r. tytułem zachowku.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację fundacji.

Sąd drugiej instancji ustalił, że powodowy syn zmarłego nie nawiązał głębokiej więzi z ojcem, ponieważ rodzice rozwiedli się, gdy był jeszcze dzieckiem. Gdy powód usamodzielniał się, ojciec zażądał aby przejął od niego jego obowiązki alimentacyjny wobec byłej żony (matki powoda), lecz syn odmówił. Powód (w latach 80-tych XX w.) wyemigrował do Kanady, a od 1997 roku mieszka z rodziną na Hawajach, w 2010 roku otrzymał obywatelstwo amerykańskie. Ojciec prosił syna o powrót do Polski (żona powoda też jest Polką), lecz syn odmówił. Po narodzinach dziecka syn prosił ojca, aby przynajmniej dopóki dziecko jest małe zamieszkał z jego rodziną na Hawajach i pomógł w opiece nad dzieckiem, lecz ojciec odmówił i mimo zaproszeń nigdy nie odwiedził syna na Hawajach. Powód z rodziną bywał w Polsce co dwa lata i wówczas widywał się z ojcem. W pozostałym czasie utrzymywał kontakt telefonicznie i przez Skype'a.

W testamencie ojciec jako podstawę wydziedziczenia syna i jego córki wskazał uporczywe, trwające wiele lat, nieutrzymywanie z nim kontaktu, nieinteresowanie się stanem jego zdrowia i sytuacją materialną. Jednak Sąd odwoławczy ustalił, że poza pożyczką w wysokości 60 000 zł ojciec nie zwracał się do syna o pomoc. Syn udzielił tej pożyczki w 2015 roku, a ojciec zwrócił w 2017 roku.

Sąd Apelacyjny uznał, że nie zachodzą podstawy wydziedziczenia.

Pozwana fundacja wniosła o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z uwagi na:

1. wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego, polegającego na udziale w postępowaniu podmiotu spoza kręgu rodziny, tj. fundacji, która nie zna historii rodziny oraz nie ma wiedzy co do innych istotnych relacji rodzinnych informacji, a co za tym idzie, ma ograniczoną możliwość wykazania niezasadności powództwa, a w orzecznictwie nie ma linii orzeczniczych poruszających podobne stany faktyczne, gdzie pozwanym w sprawie jest podmiot spoza rodziny spadkodawcy;
2. potrzebę wykładni 1008 k.c. w zakresie warunków skuteczności wydziedziczenia spadkobiercy. ponieważ nie ma w judykaturze jednolitego stanowiska ustalającego jasne, przejrzyste wytyczne, którymi sądy winny się kierować przy ustalaniu skuteczności wydziedziczenia;

3. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w zakresie zarzutów naruszenia prawa materialnego, tj. art. 948 § 1 i 2 w zw. z art. 1008 pkt 3 k.c., a także art. 21 ust. 1, art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, poprzez nierespektowanie ostatniej woli spadkodawcy, zawartej zarówno w testamencie jak i obszernym uzasadnieniu swojej decyzji o wydziedziczeniu, wypaczając w sposób oczywisty sens instytucji spadkobrania, jak i poszanowania oświadczenia woli testatora.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tym się różni od potrzeby wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), że nie sprowadza się do rozumienia pojęcia użytego w przepisie prawnym. Zagadnienie prawne powstaje, gdy dokonanie prawidłowej subsumcji ustalonego stanu faktycznego wymaga uwzględnienia kilku przepisów, niekiedy regulujących odrębne kwestie. Zagadnienie prawne powstaje zazwyczaj na tle wzajemnej relacji dwóch przepisów, tj. czy jeden nich wyłącza drugi, czy też stosuje się je niezależnie. Oczywiście może się zdarzyć, że po dokonaniu wykładni niejasnego przepisu powstaje zagadnienie prawne związane z wzajemną relacją już wyłożonych przepisów. Podniesienie zagadnienia prawnego wymaga sformułowania pytania, na które ma odpowiedzieć Sąd Najwyższy, a koniecznego do rozstrzygnięcia sprawy.

Skarżąca nie sformułowała żadnego pytania. Skarżąca stwierdza, że reguły rozkładu ciężaru dowodu stosowane przez sądy w procesach o zachówek nie są adekwatne w przypadku dziedziczenia przez podmiot spoza rodziny, niemający wiedzy, poza treścią testamentu, o przyczynach wydziedziczenia oraz relacjach rodzinnych mogących potwierdzić lub podważyć przyczyny wydziedziczenia wskazane w testamencie. Przy tym skarżąca nie wyjaśniła, czy sądy wadliwie stosują ustanowione prawem reguły rozkładu ciężaru dowodu, czy też samo prawo jest wadliwe i wymaga zmiany w celu umożliwienia spadkobiercom spoza rodziny efektywnej obrony przed żądaniem zachowku.

2. Wskazane w testamencie przyczyny wydziedziczenia mogą być oceniane w świetle art. 1008 pkt 1 lub 3 k.p.c. Skarżąca nie wskazała, które z pojęć użytych w tych przepisach wymaga wykładni w celu rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej.

3. Sąd drugiej instancji nie mógł naruszyć art. 948 k.c. dotyczącego wykładni testamentu, ponieważ ani w uzasadnieniu wyroku, ani w skardze kasacyjnej nie występuje zagadnienie wykładni testamentu. Skarżący zarzuca, że zaskarżony wyrok nie respektuje woli spadkodawcy wydziedziczenia swojego syna, lecz nie zarzuca niewłaściwego tłumaczenia woli spadkodawcy. Wola ta była oczywista: pozbawienie syna prawa do zachowku, Sąd odwoławczy nie negował tej woli, a jedynie stwierdził brak podstaw do realizacji tej woli, a te podstawy reguluje art. 1008 k.c.

Skarżący nie wskazał, na czym ma polegać oczywiste naruszenie art. 1008 pkt 3 k.c. Uzasadnianie naruszenia tego przepisu nierespektowaniem woli spadkodawcy jest chybione, gdyż celem tego przepisu jest właśnie nierespektowanie woli spadkodawcy. Przepis ten ogranicza swobodę testowania przez uzależnienie skuteczności wydziedziczenia od okoliczności niezależnych od spadkodawcy. Brak więzi rodzinnej nie jest podstawą do wydziedziczenia. Tą podstawą jest uporczywe niedopełnianie obowiązków rodzinnych względem spadkodawcy. Syn, który ponad 30 lat przed śmiercią ojca osiedlił się za granicą (a 20 lat licząc od osiedlenia się na Hawajach), nie ma obowiązku powrotu do Polski ze względu na samotną starość ojca, szczególnie jeśli nie był wychowywany przez ojca, który po rozwodzie z matką powoda założył nową rodzinę i miał w tym związku kolejnego syna. Skarżący podnosi, że spadkodawca przed sporządzeniem testamentu skontaktował się z fundacją i zapewnił, że jego decyzja o wydziedziczeniu syna jest w pełni świadoma, dojrzała i przemyślana. Są to okoliczności nieistotne w świetle art. 1008 k.c.

Sąd Najwyższy nie ma kompetencji, czy ustanowione w art. 1008 k.c. ograniczenia możliwości wydziedziczenia są zgodne z Konstytucją, gdyż jest to domeną Trybunału Konstytucyjnego. Pominąwszy spory prawne, Sąd Najwyższy zauważa, że ograniczenia swobody testowania budzą liczne kontrowersje etyczne. Stanowisko żądające większej swobody zderza się ze stanowiskiem, że majątek spadkodawcy w sensie moralnym należy w jakiejś części do jego rodziny, niezależnie od woli spadkodawcy. Podnoszony jest pogląd o prawie do swobody rozporządzania, w tym na wypadek śmierci, majątkiem zgromadzonym osobiście i dużym ograniczeniu tego prawa w przypadku majątku odziedziczonego po

przodkach. Polskie prawo niestety nie rozróżnia źródeł pochodzenia majątku spadkodawcy i cały jego majątek poddaje tym samym regułom dziedziczenia, krytykowanym z obydwu stron. Należy też uwzględnić, że postulowane przez skarżącego ułatwienie dziedziczenia przez fundacje i inne organizacje mogłoby zwiększyć już istniejące zjawisko w postaci manipulowania ludźmi w podeszłym wieku.

Ze względu na brak podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi.

Na podstawie art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącej zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(G.G.)

[a.ł]